

SỰ HÌNH THÀNH VÀ PHÁT TRIỂN TƯ TƯỞNG HỒ CHÍ MINH VỀ THỂ DỤC THỂ THAO

Trương Quốc Uyên*

Tư tưởng Hồ Chí Minh về Thể dục thể thao (TDTT) được Đảng, Nhà nước và nhân dân ta rất trân trọng. Quá trình hình thành và phát triển Tư tưởng Hồ Chí Minh về Thể dục thể thao thể hiện sự quan tâm sâu sắc của Người đối với sự nghiệp TDTT vì dân vì nước. Nền TDTT cách mạng được hình thành và đang phát triển mạnh mẽ, tất yếu có sự định hướng của Tư tưởng Hồ Chí Minh về Thể dục thể thao.

Tư tưởng Hồ Chí Minh được xác định là một hệ thống quan điểm toàn diện và sâu sắc về những vấn đề cơ bản của Cách mạng Việt Nam. Trong hệ thống quan điểm toàn diện đó có một bộ phận quan điểm TDTT của Người. Bộ phận quan điểm này chính là tư tưởng Hồ Chí Minh về TDTT.

Đảng cộng sản Việt Nam khẳng định Tư tưởng Hồ Chí Minh về TDTT là hiện thực. Cho nên các chỉ thị, nghị quyết của Đảng về công tác TDTT đều quán triệt và phát triển Tư tưởng Hồ Chí Minh về TDTT để định hướng, chỉ đạo đúng đắn sự nghiệp phát triển TDTT của nước ta.

Các nhà khoa học của nước ta cũng đã khẳng định Tư tưởng Hồ Chí Minh về TDTT. Tại “*Hội thảo khoa học Tư tưởng Hồ Chí Minh về công tác khoa giáo*” do Ban Chấp hành Đảng bộ Khối cơ quan Khoa giáo Trung ương tổ chức nhân dịp kỷ niệm lần thứ 11 ngày sinh của Bác Hồ vĩ đại, tất cả các nhà khoa học tham dự hội thảo đã hoàn toàn nhất trí với nội dung của đề tài “*Tư tưởng Hồ Chí Minh về thể dục thể thao*” do một nhà nghiên cứu được Ban Chấp hành Đảng bộ Ủy ban Thể dục thể thao tiến cử, báo cáo. Nội dung của đề tài “*Tư tưởng Hồ Chí Minh về thể dục thể thao*” đã được xuất bản thành sách, phát hành và tuyên truyền rộng rãi trong cán bộ, nhân dân ta, nhất là trong cán bộ, giáo viên, huấn luyện viên, vận động viên, sinh viên TDTT.

Quá trình hình thành Tư tưởng Hồ Chí Minh về thể dục thể thao

Giữa tháng 9 năm 1896, Nguyễn Sinh Cung (Tên của Hồ Chí Minh hồi tuổi thơ) mới 6 tuổi cùng cha mẹ và anh trai vào Huế xa khoảng 400 cây số, cả gia đình phải đi bộ, khúc khuỷu, gập ghềnh, lên dốc, xuống đồi cực kỳ gian nan vất vả. Nguyễn Sinh Cung được cha cõng trên lưng, nhưng thỉnh thoảng xuống đường chạy theo. Sinh Cung đã đọc lên mấy câu thơ do cậu sáng tác cho cha mẹ và anh trai nghe: “*Núi công con đường mòn/ Cha thì công con theo/ Núi nằm ý một chỗ/ Cha đi cúi lom khom/ Đường bám lì lưng núi/ Con tập chạy lon ton/ cha siêng hơn hòn núi/ Con đường lười hơn con*”. Đúng là Nguyễn Sinh Cung đã nảy sinh ý thức về con người phải siêng vận động, siêng đi bộ và chạy bộ. Sinh Cung đã hiểu được ý của bà ngoại chúc cả gia đình cậu khi lên đường vào Huế: “*Các con đi cho chân cứng đá mềm*”.

Lên 9 tuổi ở nội thành Huế, trong một lớp học do ông Nguyễn Sinh Huy (Cha của Nguyễn Sinh Cung) dạy có vài bạn nữ con nhà khá giả, hàng ngày được gia nhân đưa đến lớp học và đón về nhà bằng xe ngựa, tuy đường đi không xa, thuận lợi, nhưng giữa buổi học giải lao ngồi úp mặt lên bàn ngủ. Thấy vậy, Sinh Cung muốn khuyên các bạn ấy không nên đi học bằng xe ngựa, hãy siêng đi bộ rèn luyện đôi chân, rèn

*Nhà nghiên cứu Tư tưởng Hồ Chí Minh về TDTT, Trường Đại học TDTT Bắc Ninh

luyện cho thân thể khỏe khoắn, tinh thần tỉnh táo để học tập tốt hơn. Ý muốn đó được cậu làm mấy câu về đọc lên như sau: “*Bụng béo chân teo/ Ngồi đâu ngủ đó/ Không bằng đi bộ/ Chân cứng thịt săn/ Tỉnh táo mắt thần/ Học mau thuộc chữ*”. Bản thân Nguyễn Sinh Cung vào những buổi rồi rã thường rủ bạn bè cùng đi bộ ra ngoại thành Huế, đến bên dòng sông Hương và các nơi lân cận tham quan, ngắm cảnh. Đó là một hình thức rèn luyện đôi chân, rèn luyện cơ thể của tuổi trẻ. Ngoài ra, Sinh Cung còn tập bơi trên dòng sông Hương vào những buổi cuối chiều hè nóng bức. Như vậy ý thức và hành động rèn luyện sức khỏe của Nguyễn Sinh Cung được khẳng định.

Từ năm 1905, sau khi ông Nguyễn Sinh Huy đỗ Phó bảng, Nguyễn Sinh Cung được đặt tên là Nguyễn Tất Thành. Lúc đầu Nguyễn Tất Thành học tại Trường tiểu học Pháp – Việt ở Vinh, Nghệ An rồi vào học tại trường Pháp – Việt ở Đông Ba. Sau khi tốt nghiệp, thi đỗ và học tại trường Quốc học Huế. Từ đó Tất Thành đã có bước trưởng thành nhất định về nhận thức cũng như tư tưởng tiếp cận đời sống xã hội. Rời Trường Quốc học Huế, Nguyễn Tất Thành vào Quy Nhơn tham dự một lớp bồi dưỡng kiến thức về sự phạm. Học xong, Tất Thành vào thị xã Phan Thiết, tỉnh Bình Thuận xin dạy học tại Trường tiểu học Dục Thanh. Nguyễn Tất Thành được lãnh đạo nhà trường phân công dạy các môn Lịch sử, Việt văn lớp nhì (tương đương lớp 4 ngày nay) và Thể dục cho toàn trường. Giờ đầu dạy môn Thể dục, thầy giáo Nguyễn Tất Thành nhắc nhở học sinh rằng: “*Cái quý nhất của con người là sức khỏe. Các em chịu khó tập thể dục là giữ gìn cái quý báu nhất của con người*”. Lời dạy bảo học sinh của thầy giáo Nguyễn Tất Thành như vậy, rõ ràng là một quan điểm rất đúng đắn về giá trị sức khỏe và tác dụng của tập luyện TDTT đối với sức khỏe con người.

Hoạt động cách mạng ở nước ngoài, Nguyễn Ái Quốc (Tức Hồ Chí Minh), ngoài sự nhận thức phong phú sâu sắc về chính trị, xã hội và

những lĩnh vực khác, Người còn tiếp thu và vận dụng sáng tạo những giá trị quý báu của TDTT. Thể hiện điều đó là nội dung, quan điểm trong bài báo “Về câu chuyện Xiki” do Người viết bằng tiếng Pháp, đăng trên tờ báo Lepari (Người cùng khổ), số 9, ngày 11 tháng 12 năm 1922, ở Pháp. Nguyễn Ái Quốc đã phê phán gay gắt sự kỳ thị chủng tộc nói chung và trong lĩnh vực thể dục thể thao nói riêng. Đồng thời Nguyễn Ái Quốc cũng phê phán hành động bạo lực nói chung và trong thể dục thể thao nói riêng, “*Là người chống lại mọi thứ bạo lực*” kể cả trên đấu trường thể thao. Bằng những quan điểm sâu sắc, Nguyễn Ái Quốc lên án hành vi của những kẻ kỳ thị chủng tộc, chà đạp lên công lý, phủ phàng lẽ phải, tước đoạt chức vô địch Quyền Anh toàn nước Pháp của Xiki, võ sĩ người da đen. Nhưng do sự đấu tranh quyết liệt của công chúng theo lẽ phải của nước Pháp, Ban tổ chức gồm những kẻ kỳ thị chủng tộc đã phải tuyên bố trả lại chức vô địch Quyền Anh toàn nước Pháp cho võ sĩ Xiki. Nguyễn Ái Quốc đánh giá cao chiến thắng trên đấu trường thể thao của Xiki và tôn vinh thành tích thể thao của các lực sĩ nói chung, lực sĩ người da màu nói riêng. Sau đó Nguyễn Ái Quốc nêu lên các quan điểm của Người: Thành tích thể thao xuất sắc trên đấu trường quốc tế của VĐV có giá trị “*Đem vinh quang về cho dân tộc*” và “*Khuyến khích cái đẹp về thể lực cho thế hệ trẻ*” thông qua tính tích cực tập luyện TDTT.

Sau khi về nước trực tiếp lãnh đạo cách mạng Việt Nam, tháng 5 năm 1941, Nguyễn Ái Quốc - Hồ Chí Minh viết bản “*Chương trình Việt Minh*”, trong đó vạch ra những chính sách để tiến hành thực hiện khi giành lại được nền độc lập cho dân tộc. Trong bản chương trình đó Người chủ trương: “*Khuyến khích và giúp đỡ nền thể dục quốc dân làm cho nòi giống ngày thêm mạnh*” và “*Nhi đồng được Chính phủ săn sóc đặc biệt về thể dục và trí dục*”. Những chủ trương này thể hiện các quan điểm của Người về nền TDTT vì dân, vì nước.



Theo quan điểm của chủ tịch Hồ Chí Minh, thể hệ trẻ cần được giáo dục và rèn luyện toàn diện ở trường học các cấp, các bậc học (ảnh minh họa)

Sau cách mạng tháng Tám năm 1945 thành công, trong Thư gửi học sinh toàn quốc nhân ngày khai trường đầu tiên của chế độ mới, Chủ tịch Hồ Chí Minh nêu lên quan điểm về một nền giáo dục toàn diện nhằm rèn luyện, phát triển đồng bộ các năng lực tồn tại dưới dạng tiềm năng của thể hệ trẻ, trong đó có năng lực về thể chất. Để trở thành hiện thực, thể hệ trẻ cần được giáo dục và rèn luyện toàn diện ở trường học các cấp, các bậc học. Nền giáo dục toàn diện đó được Chủ tịch Hồ Chí Minh cụ thể hóa trong thư gửi học sinh các trường học ngày 24 tháng 10 năm 1955, bao gồm những mặt đức dục, trí dục, thể dục, mỹ dục. Trong quan điểm về giáo dục toàn diện thể hệ trẻ học sinh, sinh viên, Chủ tịch Hồ Chí Minh đều coi trọng tất cả các mặt đó.

Ngày 27 tháng 3 năm 1946, báo Cứu quốc đăng bài “*Sức khỏe và thể dục*” của Chủ tịch Hồ Chí Minh. Trong bài báo này Chủ tịch Hồ Chí Minh đề cập tới nhiều quan điểm sâu sắc về sức khỏe con người và TDTT vì dân, vì nước. Đó là những quan điểm như: “*Giữ gìn dân chủ, xây dựng nước nhà, gây đời sống mới, việc gì cũng cần có sức khỏe mới làm thành công*”, “*mỗi một người dân yếu ớt, tức là cả nước yếu ớt, mỗi người dân mạnh khỏe, tức là cả nước mạnh*

khỏe”. “*Vậy nên luyện tập thể dục, bồi bổ sức khỏe là bổn phận của mỗi người dân yêu nước*”... Các quan điểm đó quy tụ vào tư tưởng “*Dân cường thì quốc thịnh*”.

Như vậy, từ ý thức và quan điểm thời trẻ đến các quan điểm trong bài báo “*về câu chuyện xiki*”, trong “*Chương trình Việt Minh*”, nhất là trong bài báo “*Sức khỏe và thể dục*” là một tập hợp phong phú các quan điểm về TDTT. Đó là quá trình hình thành Tư tưởng Hồ Chí Minh về TDTT.

Quá trình phát triển Tư tưởng Hồ Chí Minh về thể dục Thể thao

Trên tờ báo Nhân dân số 603, ngày 27 tháng 10 năm 1955 đăng bài của Chủ tịch Hồ Chí Minh tiêu đề “*Thể thao và Thể dục*”. Người đánh giá cao phong trào rèn luyện sức khỏe và thành tích thể thao của Liên Xô trước đây. Trong bài báo này, Chủ tịch Hồ Chí Minh nêu lên một số quan điểm, trong đó có quan điểm sâu sắc nhất là: “*Dưới chế độ dân chủ, Thể thao và thể dục phải trở thành hoạt động chung của quần chúng. Nhân dân có sức khỏe thì mọi công việc đều làm được tốt*”. Quan điểm này của Chủ tịch Hồ Chí Minh là sự phát triển các quan điểm trong bài báo “*Sức khỏe và thể dục*” của Người, tức là phát triển

Tư tưởng Hồ Chí Minh về TDTT.

Đến cuối tháng 3 năm 1960, Chủ tịch Hồ Chí Minh viết thư gửi Hội nghị cán bộ TDTT toàn miền Bắc. Trong thư Người đã đề cập tới quan điểm quan trọng như: *“Muốn lao động sản xuất tốt, công tác và học tập tốt thì cần có sức khỏe. Muốn giữ sức khỏe thì nên thường xuyên tập thể dục thể thao. Vì vậy chúng ta nên phát triển phong trào thể dục thể thao cho rộng khắp”*. Quan điểm phức hợp này tiếp tục phát triển Tư tưởng Hồ Chí Minh về TDTT.

Trong thư của Chủ tịch Hồ Chí Minh chúc mừng Đại hội TDTT của các lực lượng mới nổi dậy ở Châu Á (Games 07 the new Emerging Forces, viết tắt là GANEFO), Người nêu lên quan điểm: *“Đây là cuộc gặp gỡ lớn để các lực lượng mới nổi dậy ở Châu Á tỏ rõ cho toàn thế giới thấy khả năng phong phú của mình trong lĩnh vực thể thao”*. Quan điểm này của Người động viên, khuyến khích tính đa dạng và sự phát triển về Thể thao thành tích cao của các nước mới nổi dậy ở Châu Á, trong đó có Việt Nam. *“Khả năng phong phú”* của Thể thao thành tích cao, đó là sự phát triển nhiều loại hình, nhiều môn thể thao dân tộc và hiện đại. Người từng nói: Cái gì của dân tộc tốt thì ta phải kế thừa, cái gì của thế giới tốt thì ta cần tiếp thu. Phát triển phong phú thể thao dân tộc và thể thao hiện đại là một quan điểm phát triển Tư tưởng Hồ Chí Minh về TDTT có giá trị sâu sắc về lý luận và thực tiễn.

Sau khi bế mạc Đại hội GANEFO, Đoàn Thể thao Việt Nam về nước được lên Phủ Chủ tịch ở Hà Nội báo cáo với Bác Hồ và Thủ tướng Phạm Văn Đồng về thành tích thi đấu thành công tốt đẹp của các vận động viên Việt Nam. Chủ tịch Hồ Chí Minh sau khi khen ngợi kết quả thi đấu của tất cả các vận động viên, Người dạy bảo rằng: *“Đánh giặc Mỹ gian khổ, khó khăn như vậy nhưng quân và dân ta có quyết tâm cao vẫn đánh thắng. Các cháu hãy quyết tâm đạt thành tích cao hơn nữa. Muốn vậy phải đoàn kết, giúp đỡ nhau rèn luyện, phải cố gắng nhiều*

để xứng đáng là vận động viên của dân tộc Việt Nam anh hùng”. Quan điểm có tính phức hợp này tiếp tục phát triển Tư tưởng Hồ Chí Minh về TDTT nói chung, Thể thao thành tích cao nói riêng. Đặc biệt Người căn dặn: *“Phải cố gắng nhiều để xứng đáng là vận động viên của dân tộc Việt Nam anh hùng”*. Lời căn dặn của Người có ý nghĩa sâu xa đối với Thể thao thành tích cao của nước ta và đối với VĐV Việt Nam.

Các quan điểm có giá trị phát triển Tư tưởng Hồ Chí Minh về TDTT không chỉ thể hiện ở trong những bài báo, bức thư viết về TDTT của Bác Hồ, mà còn thể hiện ở những lần Người về thăm, nói chuyện với cán bộ, nhân dân ở các địa phương, Người đến thăm và nói chuyện với cán bộ chiến sĩ ở các đơn vị lực lượng vũ trang, Người đến thăm và nói chuyện với cán bộ, giáo viên, học sinh, sinh viên ở các trường học, có đề cập đến TDTT, và còn thể hiện trong một số bài báo của Người viết về các lĩnh vực khác có liên quan đến TDTT. Điều đó nói lên rằng còn nhiều quan điểm nữa của Chủ tịch Hồ Chí Minh làm phong phú cho tư tưởng của Người về TDTT quần chúng, TDTT trường học, TDTT trong lực lượng vũ trang, Thể thao thành tích cao.

Sự hình thành và phát triển Tư tưởng Hồ Chí Minh về TDTT như đề cập trên đây cho thấy tính phong phú, sâu sắc của hệ thống quan điểm TDTT của Người. Tư tưởng Hồ Chí Minh về TDTT là tài sản rất quý báu của sự nghiệp phát triển nền TDTT Việt Nam vì dân, vì nước.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

1. Trương Quốc Uyên (2005), *Tư tưởng Hồ Chí Minh về Thể dục thể thao*, Nxb TDTT, Hà Nội.
2. Nguyễn Đắc Xuân (2003), *Đi tìm dấu tích thời niên thiếu của Bác Hồ ở Huế*, Nxb Văn học, Hà Nội.
3. Nhiều tác giả (1994), *Bao la nhân ái Hồ Chí Minh*, Nxb Thanh niên, Hà Nội.